

Ulkoministeriölle

Viite: Lausuntopyyntöne 24.3.2020

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto; Yhdistyneiden kansakuntien (YK) maahanmuuttajien ihmisoikeuksien erityisraportoijan kysely lasten säilöönnoton lopettamisesta ja asianmukaisesta vastaanotosta sekä hoivasta

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), joka on lakina voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi asiaa lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Taustaa

YK:n ihmisoikeusneuvoston maahanmuuttajien ihmisoikeuksista vastaava erityisraportoija Felipe González Morales on osoittanut Suomen hallitukselle kyselyn. Se koskee lasten säilöönnoton lopettamista sekä asianmukaista vastaanottoa ja hoivaa. Erityisraportoija valmistelee raporttia YK:n yleiskokouksen 75. istuntoa varten.

Erityisraportoija kysyy

- lainsäädännöstä tai käytännöistä, jotka kieltävät lasten ja heidän perheidensä säilöönnoton tai rajoittavat sitä,
- olemassa olevista vaihtoehtoista säilöönnotolle,
- hyvistä käytännöistä ja toimenpiteistä lasten ja heidän perheidensä ihmisoikeuksien turvaamiseksi,
- haasteista ja/tai esteistä lasten ja heidän perheidensä säilöönnoton vaihtoehtojen kehittämisessä sekä
- säilöönnoton vaihtoehtojen kehittämisestä ja/tai toimeenpanoa vahvistavasta tuesta.

Lapsiasiavaltuutetun lausunto

Lainsäädännöstä

Lapsiasiavaltuutettu on ulkomaalaislain (301/2004) muuttamiseen liittyvissä lausunnoissaan ja eduskunnalle vuonna 2018 antamassaan kertomuksessa pitänyt lapsen oikeuksien mukaisena tavoitteena sitä, ettei ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä otettaisi säilöön lainkaan. Huoltajan kanssa tapahtuvan säilöönoton tulee olla poikkeuksellista ja silloinkin tulee huolehtia lapsen oikeuksista parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen oikeuksia ja erityisesti lapsen edun ensisijaisuutta ei voida rajoittaa maahanmuuttopoliittisilla perusteilla.

Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomessa otetaan lapsia säilöön. Komitea on huomauttanut, että säilöönottoon tulee turvautua lasten kohdalla vasta aivan viimesijaisena toimenpiteenä, mahdollisimman lyhytaikaisesti, kun muut vaihtoehtoiset toimet eivät ole mahdollisia.¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. vastaanottodirektiivi edellyttää, että lainsäädännössä on vaihtoehtoisia turvaamistoimia säilöönnotolle.²

Ulkomaalaislain 122 §:n nojalla lapsi kuitenkin voidaan ottaa säilöön, kun muut maasta poistamisen turvaamistoimenpiteet on todettu toimimattomiksi ja säilöönotto on todettu viimesijaisena keinona välttämättömäksi. Lapsi voidaan ottaa säilöön yhdessä huoltajansa kanssa ja 15 vuotta täyttänyt yksin maahan tullut lapsi myös yksin tietyissä tilanteissa.

Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002, 11 §) säädetään, että alaikäisten huolenpidon järjestämisessä säilöönottoyksikössä otetaan huomioon lapsen elämäntilanteesta johtuvat erityiset tarpeet sekä varmistetaan hänen tilanteensa säännöllinen seuranta ja riittävät tukitoimet. Ilman huoltajaa oleva alaikäinen tulee majoittaa erillään täysikäisistä säilöön otetuista.

Säilöönoton vaihtoehtoista

Ulkomaalaislain 120 b §:n mukaan säilöönoton sijasta voidaan 15 vuotta täyttäneelle kansainvälistä suojelua hakeneelle, yksin maahan tulleelle alaikäiselle lapselle määrätä asumisvelvollisuus, jos päätös maasta poistamisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Asumisvelvollisuus tarkoittaa sitä, että lapsen tulee olla vastaanottokeskuksen alueella ja sieltä voi poistua vain painavan henkilökohtaisen syyn vuoksi. Asumisvelvollisuus voi kestää enintään viikon, mutta sitä voidaan jatkaa vielä viikolla, jos se on välttämätöntä maasta poistamisen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Lapsiasiavaltuutettu on pitänyt asumisvelvoitetta säilöönottoa lapsen hyvinvoinnin kannalta parempana ja lapsen oikeuksia vähemmän rajoittavana vaihtoehtona kuin säilöönottoa, vaikka asumisvelvollisuus rajoittaa lapsen liikkumisvapautta.

Asumisvelvoitteeseen liittyy kuitenkin ongelmia, kuten vastaanottokeskuksen henkilökunnan mahdollisuus rajoittaa lasten liikkumista; henkilökunnan ammattitaito ja tehtävät liittyvät lasten

---

¹ Committee on the Rights of the Child. Concluding Observations: Finland (CRC/C/FIN/CO/4); myös General Comment 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. (CRC/GC/2005/6), kohdat 61-63.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista.

huolenpitoon ja hoivaan evätkä rajoittamiseen. Lapsiasiavaltuutetulla ei ole tietoa asumisvelvollisuuden käytöstä säännöksen voimassaolon aikana.

Hyvistä käytännöistä ja toimenpiteistä sekä haasteista vaihtoehtojen kehittämisessä

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, ettei Suomessa ole riittävästi selvitetty vaihtoehtoja lasten säilöönnotolle. Muissa maissa on olemassa käytäntöjä, joiden soveltuvuus Suomen oloihin olisi syytä selvittää.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu teknisen valvonnan käyttöönotto säilöönnoton vaihtoehtona. Kuten edellä on todettu, **lapsiasiavaltuutettu pitää tavoitteena alaikäisten säilöönnoton lopettamista kokonaan**. Teknistä valvontaa koskevan lainvalmistelun aloittamista voidaan siten pitää kannatettavana askeleena tähän suuntaan. Lainvalmistelussa on kuitenkin tehtävä arviointi, miten lapsen oikeudet voidaan kuitenkin samalla toteuttaa mahdollisimman täysimääräisesti.

Vaikka tekninen valvonta otettaisiin käyttöön, tulee sen käytön edellytykset määritellä tarkkarajaisesti ja viimesijaisena vaihtoehtona ns. suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Ennen teknisen valvonnan käyttöönottoa on kussakin tilanteessa arvioitava lapsen etu. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että teknisen valvonnan mahdollinen käyttöönotto ei saa miltään osin madaltaa kynnystä toimenpiteille.

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Lakimies